

Kajdi László – Sin Gábor – Varga Lóránt

A lakossági pénzforgalom árazási problémái 3.

A pénzforgalmi szolgáltatásokat közvetlenül terhelő díjak számottevően befolyásolják a fogyasztók fizetési szokásait. Az árazásnak ezért kiemelt szerepe van az elektronikus fizetési módok használatában, és ezáltal a drágább készpénzhasználat visszaszorításában, valamint az adóelkerüléssel és a feketegazdasággal szembeni küzdelemben. Közelmúltban publikált [tanulmányunkban](#) részletesen elemeztük a hazai és európai bankok árazási gyakorlatát, aminek keretének nem csupán a fogyasztókat terhelő költségek szintjét vizsgáltuk, hanem azt is, hogy azok milyen szolgáltatásokhoz kapcsolódóan, és milyen szerkezetben kerülnek meghatározásra. Négyrészes cikksorozatunk [első részében](#) azt mutattuk be, hogy a magyar lakossági ügyfelek relatív pénzforgalmi költségei nemzetközi összehasonlításban magasak, a [másodikban](#) pedig azt, hogy milyen kedvezőtlen árazási szerkezeti sajátosságok figyelhetők meg a hazai bankszektorban. Harmadik cikkünkben azt járjuk körül, hogy miért probléma mindez, és a probléma súlya miért nőhet jelentősen a közeljövőben.

Elemzésünkben nemcsak a jelenlegi helyzetet vizsgáltuk, hanem azt is, hogy ha a közeljövőben bővülés jelentkezik az átutalások használatában (minden más fizetési szokás változatlansága mellett), akkor az mennyivel növeli a lakossági ügyfelek pénzforgalmi költségeit. Ez egyúttal azt is mutatja ugyanis, hogy a jelenlegi banki árazási struktúra milyen mértékben támogatja a hazai pénzforgalom fejlődését és az elektronikus fizetési módok további elterjedését. Mivel az MNB várakozásai szerint a forgalommnövekedés elsősorban az alacsonyabb összegű készpénzes tranzakciókból jöhet, az átutalások számának növekedése mellett az átlagértékek várhatóan csökkenni fognak.

Az átutalások átlagértékére vonatkozó becslésünk azon a feltételezésen alapul, hogy az újonnan megjelenő tranzakciók értéke hozzávetőlegesen a jelenlegi bankkártyás vásárlások átlagértéke körül alakul majd. A közeljövő változásainak hatáselemzéséhez két forgatókönyvet vettünk figyelembe. Az átutalások számának a jelenlegi helyzethez képest akár már rövidtávon is reálisnak tekinthető növekedése mellett megvizsgáltunk egy optimista feltételezést is, ami dinamikusan emelkedő használattal számol. Utóbbi esetben azt feltételeztük, hogy a lakossági ügyfelek által indított átutalások száma a kártyás vásárlások jelenlegi számával fog megegyezni mindhárom ügyfélszegmensben.

1. táblázat: Fogyasztói profilok növekvő átutalási forgalmára vonatkozó feltevések

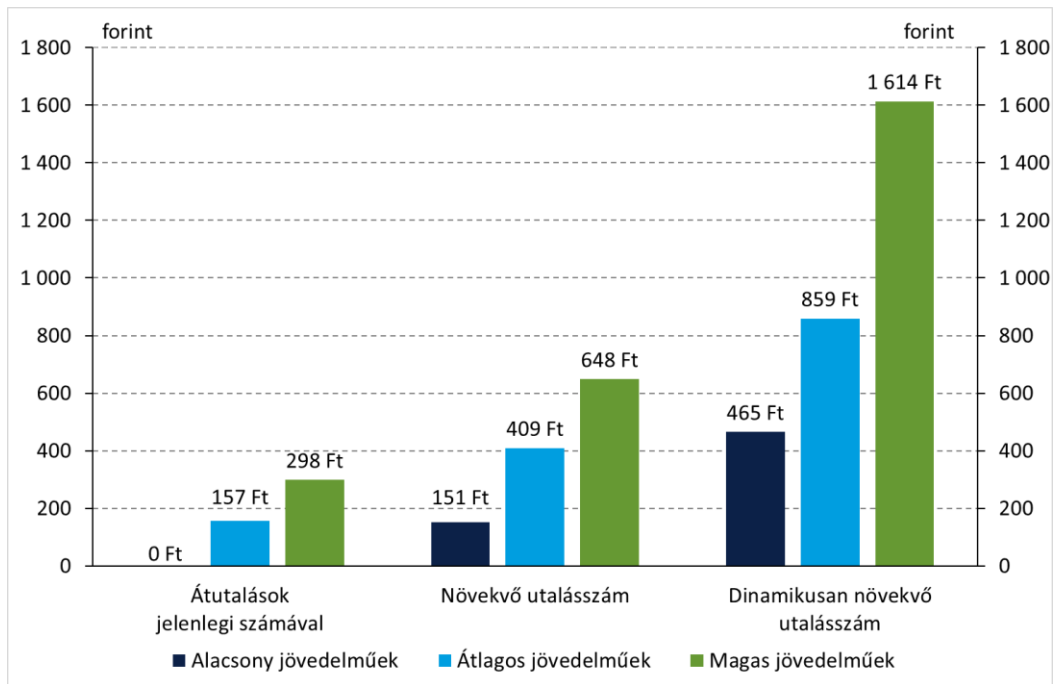
		Alacsony jövedelmű profil	Átlagos jövedelmű profil	Magas jövedelmű profil
Jelenlegi helyzet	DB	0	1,2	2,5
	Átlagérték (forint)	0	10 000	20 000
Növekvő utalásszám	DB	1	3	5
	Átlagérték (forint)	5 000	8 000	15 000
Dinamikusán növekvő utalásszám	DB	3	6	11
	Átlagérték (forint)	4 000	7 000	11 000

Forrás: MNB

A jelenlegi hazai árazási struktúra mellett az átutalások használatának mérsékelt növekedése is jelentős emelkedést okozna a hazai fogyasztók pénzforgalmi költségeiben. A növekvő átutalási forgalomra vonatkozó becsült fizetési szokásokkal végzett vizsgálatunk eredménye alapján már néhány darabbal több átutalás is jelentősen növelné a fogyasztók díjterheit Magyarországon, vagyis még tovább emelkedne a nemzetközi összehasonlításban amúgy is magas pénzforgalmi költségek mértéke. Abszolútértékben a magasabb jövedelműek havi díjterhei emelkednének a legnagyobb mértékben (350 forinttal), de az átlagos jövedelműek átutalásokhoz kapcsolódó költségei is több, mint megduplázódnának, míg a jövedelemhez viszonyított díjnövekedés az alacsonyabb jövedelműek esetén lenne a legjelentősebb (0,16 százalékpontos).

Az átutalások számának dinamikus növekedését feltételezve az eredmények pedig már egyenesen elrettentőek. Ebben az esetben minden jövedelemkategóriában legalább ötszörösére emelkedik az ügyfelek átutalásokhoz kapcsolódó költsége. Ez azért különösen súlyos probléma, mivel az elektronikus fizetések elterjedésének közös társadalmi érdeke szempontjából ez lenne legkívánatosabb pálya a három közül. Ahogy azonban cikksorozatunk első részében bemutattuk, a jövedelemarányos hazai lakossági pénzforgalmi díjterhek már jelenleg is meghaladják a többi vizsgált európai ország szintjét. Jelentősen több átutalás indítása pedig már azt eredményezné, hogy a magyar ügyfelek havi költségei nominálisan is a legmagasabbak lennének Európában, meghaladva a lényegesen magasabb árszínvonalú nyugat-európai és skandináv országok szintjét is.

1. ábra: Az átutalások növekvő használatának hatása a fogyasztók PTI-vel korrigált átutalási díjterheire az egyes fogyasztói profilok esetén

Forrás: MNB

A fenti – egyelőre hipotetikus – átutalási szokások vizsgálata azért szükséges, mert az azonnali fizetés 2019. évi magyarországi bevezetését követően az átutalások korábbi szerepe jelentősen bővülni fog. Az azonnali fizetés lesz ugyanis az első olyan elektronikus fizetési mód, ami bárhol, bármikor és bármilyen helyzetben a készpénzes fizetések valódi alternatívája lehet, hiszen hasonlóan gyors és az év minden napján folyamatosan elérhető lesz. Ha ezek a kedvező tulajdonságok a ma már széles körben elterjedt okostelefonokra és mobilinternetre épülő banki mobilfizetési megoldások által nyújtott kényelmes használhatósággal és ügyfélélménnyel is párosulnak, akkor az utalásszám dinamikus növekedési pályájának megvalósulása is reális célkitűzés lehetne középtávon. Ha viszont ez a fent bemutatott drasztikus költségemelkedést vonná maga után az ügyfelek oldalán, akkor nehezen hihető, hogy a vágyott növekedés valóban végbe fog menni.

Emellett figyelembe kell venni azt is, hogy különösen a most még döntően készpénzben zajló kisebb összegű személyek közötti fizetések, számlafizetések és kereskedelmi fizetések terén rejlik jelentős potenciál az azonnali fizetés alkalmazásában. Ugyanakkor nyilvánvalóan pont a kisebb összegű elektronikus fizetések használatát hátráltatja leginkább a cikksorozatunk előző részében bemutatott tranzakció-alapú árazás és a minimumdíjak használata. A felsorolt árazási anomáliák tehát a hazai pénzforgalom szempontjából azt eredményezhetik, hogy hiába áll majd rendelkezésre egy 21. századi, nemzetközi összehasonlításban is a legmodernebbek közé tartozó infrastruktúra, annak kihasználtsága elmarad az optimálistól. Nem véletlen, hogy egyetlen sikeresen működő külföldi azonnali fizetési rendszerben sem terhelik a lakossági ügyfeleket tranzakcióhoz kapcsolódó közvetlen költségek.

Elmondható tehát, hogy a jelenlegi árazási szerkezet minden hazai szereplő szempontjából kedvezőtlen. A hazai fogyasztók és vállalkozások azzal szembesülhetnek, hogy nem, vagy csak jelentősen növekvő költségek mellett tudják majd az általuk igényelt és elvárt mértékben kihasználni az új technológia jelentette előnyöket. A magas ügyféldíjak miatti alacsony kihasználtság a bankok szempontjából azt jelentheti, hogy az azonnali fizetés bevezetéséhez kapcsolódó számottevő fejlesztési költségeik nem eredményeznek erősödő ügyfélkapcsolatokat, a banki szolgáltatások intenzívebb használatát és a bankok számára is költséges készpénzhasználat visszaszorulását. A közjó szempontjából pedig azt a kockázatot hordozza a jelenlegi banki árazási struktúra, hogy az alacsonyabb társadalmi költségű elektronikus fizetési módok elterjedése nem az optimális körülmények között elérhető mértékben fog megvalósulni.

Cikksorozatunk következő, befejező részében az azonosított problémákra adott megoldási javaslatokat fogjuk bemutatni.

„Szerkesztett formában megjelent a Portfolio.hu oldalon 2019. március 21-én.”